

Сценарий 10 а. Овладяване на кризи, възникнали вследствие групово нарушаване на законоустановения обществен ред (масови безредици)

В контекста на сценарии „БАЛКАНИ ЗАВИНАГИ“ и „НОВИЯТ ИЗТОК“.

Етикет на ситуационния сценарий: „Смут I“*

Географски обхват – Територията на страната

Характер на конфликта – Непреодолимо противопоставяне на големи групи от граждани на страната, обособени по етнически и социален признак

Интензитет – Висок

Съюзна подкрепа – Финансова и логистична подкрепа на действията по овладяване на безредиците.

Равнище на заплаха – Високо, с възможност за ескалация

Равнище на амбиция – Участва със сили и средства по искане на гражданските структури

Задача на ВС – Подпомагане действията на гражданските власти за осигуряване на обществения ред

Основни операции – Охрана на обекти, собственост на МО, изолиране и охрана на район, хуманитарни операции

Контингент – Сили и средства на СВ, ВП и ВКР, Военна информация и ВМА

Официалната статистика на страната посочва брой на населението на страната приблизително 7 700 000 души в края на 2006 г., като за 16 години населението е намаляло с близо 1 000 000 души. Наблюдаваните тенденции в страната тревожат определени кръгове от учени и експерти, като те се свързват преди всички с очертаваща се остра демографска криза:

- Коефициентът на обща смъртност е доста висок – 14,7%, в сравнение с повечето европейски страни, където е приблизително 7,5%.

- Наблюдава се устойчива тенденция към застаряване на населението, като през 2006 г. средната възраст на населението общо за страната е 41,4 години.

- Коефициентът на раждаемост (брой живородени деца на 1000 души от средногодишния брой на населението) е 9,6 %, което е съпоставимо със средните за Европейските страни показатели. Разрезите на статистическите изследвания обаче показват значителна раждаемост при слабообразованите и бедни групи от населението.

- Стойността на коефициента на естествения прираст е минус 5,1%, което определя трайна тенденция към намаляване на населението на страната.

Друга тревожна тенденция е значителното увеличаване на населението в големите градове на страната, където в края на 2006 г. живее 70,6 % от населението на страната, а в селата – 29,4%. Миграционните процеси от селата към градовете се засилват, което обезлюдява цели села и намалява значително заетите в селскостопанския сектор.

Намалява броят на хората в трудоспособна възраст, като правителството на страната се опитва чрез повишаване на възрастовата граница за пенсиониране да увеличи относителния дял на това население. Браншовите организации на работодателите отчитат и тревожна тенденция към намаляване броя на квалифицираната работна ръка, като регистрират вече недостиг на такава. Това ги принуждава да увеличават заплащането на експертните позиции, което пък води до отлив на квалифицирани кадри от държавните структури. Започва да се очертава и тенденция за намаляване на административния капацитет на институциите на държавната власт и местно самоуправление.

Социалният разрез на обществото показва драстични различия в статута на хората с високи доходи и тези с ниски такива. Наличието на т.н. „сива икономика“, която не внася данъци в държавния бюджет и по този начин намалява възможностите на държавата за нормално преразпределяне на националните блага с цел постигане на социална спра-

* Наименованието на етикета е поставено от редактора.

ведливост и равновесие, доведе до обособяването на големи, компактни групи от населението преди всичко кони и имигранти, които живеят под прага на бедност. Тези групи са съсредоточени преди всичко в селските региони на страната, както и под формата на „затворени“ райони – гета в големите градове на страната. Най-често те са обособени на малцинствен признак – кони, които се отличават с йерархична структура на контрол и управление със собствени правила независимо от законите на страната.

Натрупаните социални проблеми, породени преди всичко от дългогодишна нерационална политика в областта на образованието и здравеопазването, доведоха до намаляване на трудоспособното население, емигриране на високообразовани специалисти към развитите страни и появата на тенденция, свързана с липса на квалифицирана работна ръка.

Присъединяването на страната към Европейския съюз и респективно облекчаване на граничния режим със страните от съюза я направи привлекателна за имигрантите от бедните държави, както и за гражданите на съседни държави, стремящи се да придобият българско гражданство. Имигрантският натиск върху страната започна да придобива реални измерения със завземането на контрола върху определени сектори от сферата на услугите от граждани с арабски етнически произход. Стойки обаче на изхода на производствени вериги, те осъществяват скрит контрол върху редица малки и средни фирми. Имигрантите се обособяват на големи групи преди всичко по религиозен и етнически признак, като поддържат специфични и здрави връзки помежду си.

В началото на годината правителството предприе мерки за оптимизиране разпределението на социалните фондове за стимулиране раждаемостта на населението и повишаване нивото на образование. Целта беше да се подобрят условията за раждане на повече от едно дете в семействата с добър обществен статус и да се ограничат стимулите за раждане на три и повече деца, каквато е тенденцията в определени обществени групи кони и имигранти. От друга страна, се предвиждаше да бъдат „дисциплинирани“ финансовите и социални стимули за получаване на образование и повишаване нивото на професионална подготовка на населението във връзка със задоволяване изискванията на пазара на труда. Повиши се контролът върху посещаването на училищата и курсовете, за което се получаваха финансови средства от родители и граждани, регистрирани като безработни.

Предприетите мерки засегнаха големи групи от хора, преди всичко кони и имигранти, които оцеляваха приоритетно чрез разпределение или преразпределение на социални помощи под различна форма. Политическите лидери на партии, чиито основен електорат беше от тази социална прослойка, започнаха изяви в средствата за масово информирание, с което допълнително вдигаха напрежението сред обществото. В медиите се застъпваха основно две гледни точки – от една страна, на гражданите, които полагайки обществено-полезен труд, успяваха да поддържат социален статус над прага на бедност, а от друга – на засегнатите групи граждани, които преживяваха основно от социални помощи, често спекулирайки с тях. С приближаващата зима напрежението растеше и от някои неправителствени национални и международни организации идваха предупреждения за заплахата от гражданско неподчинение. Индиректно политически партии в опозиция поддържаха напрежението и това даваше повод на различни международни организации в сферата на защита на човешките права да правят опити за намеса във вътрешните работи на страната.

Отчитайки състоянието на обстановката от службите за обществен ред и сигурност, повишаваха готовността си за действие при групово нарушаване на обществения ред. Тревога будеха и безредиците в съседна държава, където студентски протести преляха в емигрантски и приблизително две седмици имаше значителни сблъсъци между полицията и протестиращите. Забелязваше и ръст на престъпността, преди всичко на контрабандата и нелегалния трафик на хора, оръжие и наркотици. Нарасна и битовата престъпност, особено в кварталите на големите градове, където населението беше предимно от емигранти и кони. Имаше информация, че в определени части на страната цели села бяха обградени от групи кони, които с каруци опустошаваха селскостопанската реколта и местните органи на изпълнителната власт не можеха да се справят с проблема. Определени областни управители се бяха обърнали към министъра на вътрешните работи с молба за помощ чрез въвеждане на жандармерийски сили за опазване на реколтата и имуществото на гражданите.

Националистически настроени организации създаваха групи от свои членове и симпатизанти под формата на доброволни формирования. Техните амбиции бяха насочени към подпомагане на полицейските сили и кметовете при опазване на обществения ред. Не бяха рядкост обаче случаите, в които те превишаваха правата си и използваха сила и неправомерни средства при спречквания с граждани, извършващи кражби и насилия.

Групата от доброволци, водена от Цветомир, беше една от най-добрите защото той беше подбрал бивши свои съотборници и приятели, занимаващи се с бойни изкуства. Трудно беше да им се противопостави някой, а освен това за всеки случай носеха сгъваеми метални палки, боксове, ножове, а той имаше съмнение, че някои от момчетата имаха и пистолети. Най-често се движеха в група от пет души и поддържаха връзка помежду си чрез радиостанции, работещи на малък обхват, каквито се продаваха свободно на пазара. Днес Цецо или Гюлето, както го познаваха всички, поведе хората си по границата на квартала, населен предимно с кони, наричан „Гетото“. Имаха информация, че група кони крадяха релси от близката изоставена жп линия и късно през нощта ги складираха в гетото, където полицията влизаше само при засилени мерки за сигурност. Планът беше да ги хванат извън квартала, да ги задържат и предадат на полицията. Петър не му харесваше, беше изнервен и доста агресивен. От известно време Цецо имаше съмнение, че използва лека дрога, но все още не беше съвсем сигурен.

Коните се появиха около полунощ с две каруци, натоварени с релси, нарязани на по 3 метра. Бяха около 10 души, но това не безпокоеше Цецо – не се съмняваше, че ще се справят. Излязоха на пътя и им извикаха да спрат. Стори му се, че от втората каруца някой се размърда и оттам се чу изстрел, който разкъса нощната тишина и някой от неговите хора изпъшка. Петър реагира мигновено и от неговата страна се чуха няколко изстрела от пистолет.

От съседните блокове се разнесоха викове, а в гетото се усети раздвижване. Цецо разбра, какво се е случило и незабавно се обади по радиостанцията да се изтеглят от местопроизшествието.

След около 20 минути пристигнаха два полицейски автопатрула, пожарна и линейка. Мястото беше осветено и медиците оказваха помощ на един ранен, а други двама кони бяха мъртви. Медиите също бяха на място, както и един лидер на политическа партия, чиито основен електорат беше от кони. Пристигнаха и представители на международна организация, които водеха със себе си журналисти от водеща световна телевизия. На другата сутрин всички информационни блокове на телевизиите отразяваха среднощния инцидент и непрекъснато предаваха интервюта с различни лидери на коните.

Към 11,00 часа обстановката в столицата стана критична. Хиляди граждани, предимно кони бяха обградили сградата на Министерския съвет, като едно голяма част от тях бяха въоръжени с тояги, лопати, размахваха и хладно оръжие. Сред множеството се виждаха и много чужденци, явна емигранти в страната. Лидерите на протестите издигаха лозунги срещу социалната политика на властите и защита правата на имигрантите. Гражданите не смееха да минават в близост до тях, защото вече имаше информация, че един късо подстриган младеж, приближил се до множеството, е бил пребит и е в болница с опасност за живота. Специални, тежковъоръжени полицейски сили бяха обградили множеството, но привлечените за съдействие психолози от МВР предупреждаваха за това, че хората са екзалтирани, гневни и можеше да се очаква усложняване на обстановката дори и при най-малката провокация. По информация на МВР в много квартали на столицата граждани извършват палежи на коли, издигат се расистки лозунги, чупят се витрини и се разграбват магазини. Такива действия са се развили и в други части на страната, предимно в населени места с преобладаващо присъствие на кони и имигранти. По данни на полицията са изгорени 1000 автомобили, а при погромите в няколко града на страната са подпалени над 200 обществени сгради, пострадали са и стотици квадратни метра търговски площи. Заради участие в безредиците са арестувани около 200 души, но въпреки това безредиците се разрастват. Затворени са две основни магистрали, като са се образували километрични опашки от автомобили, и голяма група кони е блокирала подходите към летището на столицата. Силен взрив е разтърсил луксозен квартал на столицата. Експлозията е причинена от взривно устройство, заложено от неизвестни извършители в близост до супермаркет. Взривът е нанесъл щети както на магазина, така и на околните сгради. В редица населени места неизвестни нападатели са извършили нападения със самоделни

бомби срещу автомобил и търговски обекти. Такива бомби са били използвани и срещу няколко полицейски управления. В редица населени места кметовете са въвели кризисно положение и са предприели допълнителни мерки, включително е въведен и полицейски час. От незасегнатите региони на страната се предислоцират допълнителни полицейски сили за овладяване на положението.

На третия ден от безредиците по предложение на министъра на вътрешните работи се провежда заседание на Съвета по сигурност към министър-председателя, на което се обсъждат мерки за овладяване на възникналата криза. Отчита се, че безредиците започват да придобиват организиран характер, като вече има информация от специалните служби, че са формирани и незаконни въоръжени групи. Предвид мащаба на кризата и възможността от използване на оръжие се отчита, че силите на полицията няма да бъдат достатъчни за справяне със ситуацията. Подчертава се необходимостта от предприемане на допълнителни мерки за осигуряване движението по основните пътни артерии на страната и ограничаване придвижването на големи групи от кони и имигранти към столицата. За целта се предлага въвеждането на кризисно положение на територия на засегнатите региони. В помощ на полицията се привличат сили и средства на въоръжените сили, като същите имат задачата съвместно с МВР да формират смесени патрули за осигуряване на обществения ред и изграждане на КПП. Разпоредено е усиление на охраната и контрола върху складове с оръжие и боеприпаси, както и физическата защита на обекти от критичната инфраструктура – преди всичко такива, работещи с опасни вещества и материали, комуникационни и др. Усилен е и граничният режим.

Взема се решение за прилагане на решителни мерки за овладяване на кризата и недопускане разрастването на същата. За координиране на действията е създаден кризисен щаб под ръководството на министъра на вътрешните работи. На президента на страната е предложено да свика Консултативния съвет по национална сигурност, на който политическите сили да обсъдят мерки за овладяване на кризата.

ОСНОВНИ ЗАДАЧИ НА ВС:

А. Разкриване и пресичане на действията по разкриване намеренията на евентуални подбудители и служещи от състава на БА, съпричастни към безредиците.

В. Усиление на охраната на обекти, собственост на МО, в които се съхраняват опасни вещества, оръжие и боеприпаси.

С. Съвместно със сили и средства на МВР провеждане на операции по осигуряване на обществения ред в засегнатите региони и контрола по спазването на допълнителните режимни мерки в населените места.

Д. Оказване на първа и квалифицирана медицинска помощ както на пострадали служители на МО и МВР, участващи в овладяването на безредиците, така и на пострадали граждани.

Е. Оказване на помощ на гражданските власти с тежка транспортна техника за почистване на барикади по улиците на градовете и изградени прегради по пътните артерии на страната.